

Inatsisartut Ombudsmandiat pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut**pillugu****Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap****ISUMALIUTISSIISSUTAA****Inatsisissatut siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut saqqummiunneqartoq**

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap suliarinninnermini makkuninnga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Isak Hammond, Inuit Ataqtigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Justus Hansen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Akitsinnguaq Olsen, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Kim Kielsen, Siumut, ataatsimiititaliami sinnisussa

UKA09-mi Inatsisartut siullermeerinerisa kingorna Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap inatsisissatut siunnersuut matumani pineqartoq misissorpaa aammalu Inatsisartut aalajangiinissaannut tunngavissat ilaattut ataatsimiititaliap ilanngussassai matuma kinguliini saqqummiutissallugit.

Ombudsmandi – oqaluttuarisaanera.

Sverigimi ombudsmandeqarfimmut assingusoq 1809-mili pilersinneqarpoq. Finlandimi 1919-imi malinnaavoq. Ombudsmandeqarneq ullumikkut nunarsuarmi tamarmi nunani 70-it sinnerlugit amerlassusilinni atorineqarpoq: Europa kangiani kitaanilu, Afrikami, Amerikami kujallermi Asiamilu.

Uagut nammineq naalagaaffeqatigiinnerput eqqarsaatigalugu ombudsmandeqarfik Inatsisini Tunngaviusuni 19953-imeersuni § 55-imi qulakkeerpeqarpoq. Kunneqarfik Danmark siusinnerusukkut Ombudsmandeqarsimanngilaq, tyskilli tiguaanerisa kingorna ukiuni oqartussaaffeqarfik allaffissornermik nakkutilliisinnaasoq pisariaqartinneqalersoq nassuerutigineqarpoq – ukiuni tiguarneqarnerup nalaani nazistinik tiguaasunik suleqateqarnermikkut danskit oqartussaasuisa inatsisinik tunngaviusunik unioqqutitsinerat ilaatigut tunngavigalugu tamanna nassuerutiginearluni.

Tamatuma Inatsisini Tunngaviusuni “løfteparagraf”-imik (inatsisiliornissamik neriorsuuteqarnermut paragrafimik) taaneqartartoq inerneraa, taanna malillugu ombudsmandimut tunngavissanik pilersitsinissamut Folketingi inatsisikkut piginnaatinneqarluni. Taamaalilluni ombudsmandeqarfik qaqugukkut pilersinneqassanersoq Folketingimut aalajangigassanngortinneqarpoq. Akerlianik ombudsmandeqarfik

atuutsinneqalereersoq atorunnaarsinniaraanni tamatumani Inatsisit Tunngaviusut allanngortinneqaaqqaartariaqassallutik.

Folketingili nangaassuteqanngilaq: Danmarkimi ombudsmandi pillugu inatsit siulleg 1954-imi atuutilerpoq aammalu 1955-imi siullerpaamik Ombudsmandeqalerluni – Ombudsmandi aamma Kalaallit Nunaannut Ombudsmandiusoq.

Kalaallit Nunaanni Namminersornerunerup eqqunneqarnerani Ombudsmandip Kalaallit Nunaanni suliassai killilerneqarput, taamaallaallu tassaalerlutik *naalagaaffimmi* oqartussaasut ingerlataat. Namminersornerullutik Oqartussani oqartussaasut ingerlatsinerat pissutsit nassatarisaannik *Folketingip* Ombudsmandiata nakkutilliineranut ilaatinneqanngilaq.

Taamaattumik namminersorneruneq ukiualunnguit ingerlareersorlu Inatsisartut namminneq Ombudsmandeqalernissaat Kalaallit Nunaanni Inatsisartut akuersissutigimmasuk pissusissamisoorpoq. Inatsisartut 1995-imi siullerpaamik Ombudsmanditaarput¹.

Inatsisartut Ombudsmandiata atuuffia.

Tunngaviusumik isigalugu Ombudsmandip suliassaa tassaavoq Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu allaffissornikkut oqartussaasut allaffissornikkut suliassaminnik eqqortumik ingerlatsinissaannik nakkutilliineq: Tassa inatsisit aammalu ingerlatsinermi tunngaviusumik periaasissat ingerlatsivimmuut atuuttut naapertorlugit ingerlatsinersut.

Innuttaasoq kinaluunniit oqartussaasunit eqqunngitsumik pineqarsorisoq Ombudsmandimut naammagittaalliuuteqarsinnaavoq. Taamaattorli taamaaliunnginnermini ingerlatsinermi naammagittaalliorfusinnaasut tamaasa aqusaareersimasariaqarpai.

Ombudsmandip oqartussaasunik nakkutilliinerani naammagittaalliuutit pingaarnertut tunngaviusarput. Ombudsmandili nammineq piumassutsiminik misissuinnermik aallartitsinissaminut aamma periarfissaqarpoq (tamanna ”suliat nammineq aallartitat”-nik taaneqartarpoq).

Ombudsmandip naammagittaalliummik imaluunniit sulianik nammineq aallartitaminik sularinninnermini atugassatut kissaatigisaanik paasissutissanik oqartussaasut Ombudsmandimut tunniussinissaminnut pisussaataapput.

Oqartussaasoq annertuumik kukkusimasutut Ombudsmandip nalileruniuk, tamanna pillugu Ombudsmandi Inatsisartunut ilisimatitsissuteqassaaq. Tamanna pisarpoq Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamut ingerlaavartumik nalunaaruteqartarnikkut (aammalu Ombudsmandip Inatsisartunut ukiumoortumik nalunaarutaatigut). Tamatuma peqatigisaanik Ombudsmandip Inatsisinik Atortitsinermut Ataatsimiititaliamut ilisimatitsissuteqartarnermi saniatigut (Namminersorlutik Oqartussat ataanni ingerlatsinermi oqartussaasoq kukkussuteqarsimappat) Naalakkersuisunut imaluunniit (kommunini ingerlatsinermi oqartussaasoq kukkussuteqarsimappat) kommunalbestyrelsimut susassaartumut nalunaaruteqartarluni.

¹ Cand. Jur. Emil Abelsenip siullerpaatut Inatsisartut Ombudsmandiattut atorfik piffissami 1995-1996-imi ingerlappaa. Taassuma kingoraartigaa Cand. Jur. Vera Leth, ullumikkut atorfeqarfimmik suli isumaginnittusoq.

Ingerlatsinermi oqartussaasup kukkunerinik annertuunik Ombudsmandip nalunaaruteqartarnermitulli aamma inatsisini nalunaarutiniluunniit atuuttuni kukkunernik amigaatinilluunniit naammattuugaqaraangami nalunaaruteqartarpoq.

Oqartussaasoq sulianik ingerlatsinermini kukkugaangat ombudsmandi isornartorsiuinermigut inassuteqaatinillu saqqummiussinermigut qisuariaateqarsinnaavoq. Taamaalilluni ingerlatsinermi oqartussaasup aalajangigaanik ombudsmandi allanngortitsisinaanngilaq. Oqartussaasorli pineqartoq Ombudsmandimit inassuteqarfigineqarsinnaavoq taassuma nammineq aalajangikkani allanngortissagaa.

Ombudsmandimit inassuteqaatip taamaattup malinnissaanut ingerlatsinermi oqartussaasut pisortatigoortumik *pisussaaffeqanngillat*. Taamaattorli ilisimaneqarpoq Ombudsmandip nassuteqaataanik malinninnginnissamat pingaarutilerujussuarnik tunngavissaqartariaqartoq. Ilaatigut suliassanut Ombudsmandip isumagisaanut ataqqinnineq, ilaatigullu inatsisilerinikkut annertuumik peqqissaarussamik sulianik Ombudsmandip oqaaseqaataanut tunngavigineqartunik ataqqinnineq tamatumunnga pissutaavoq.

Pisortat ingerlatsiviini Ombudsmandip nakkutilliinermik suliai ilaatigut eqqartuussiviit ingerlatsivinnik nakkutilliinerannut eqqaanarsinnaapput: Ombudsmandi naammagittaalliummik tigusaqarpoq, illuatungeriinnit tamanit paasissutissat ilanngunnerisigut suliaq misissorpaa oqaaseqaateqarlunilu. Oqartussaasorli aalajangikkaminik allanngortitseqqullugu Ombudsmandip pinngitsaalisinaanngimmagu tamanna annertuumik allaassutaavoq. Eqqartuussivitsigulli suliassanngortitsinermut, pissutsit malillugit sivisuumik ingerlasinnaasumut aammalu eqqartuussissuserisumit ikiorteqarneq pissutigalugu akisusinnaasumut taarsiullugu Ombudsmandimik atuisinnaaneq innuttaasunut pingaaruteqarpoq.

Taamaattumik ukiut ingerlanerini Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap erseqqissaatigisarpaa Ombudsmandi tassaasoq *innuttaasut Inatsisartullu* tamarmik Ombudsmandiat. Innuttaasunut atatillugu Ombudsmandi naammagittaalliuuteqarfissatut periarfissaamat innuttaasunut tamanut – aamma akissakinnerusunut – ammatinneqartoq aammalu taama naammagittaalliornissamat periarfissaq tamanna innuttaasut inatsisitigut illersugaanerisa innarlerneqannginnissaannut illersuutaamat. Ombudsmandi Inatsisartunit toqqarneqartarmat aammalu Inatsisartunit tatigineqarunnaaruni Inatsisartunit soraarsinneqarsinnaamat. Aammalu minnerunngitsumik inatsisinik atuutsitsisut (ingerlatsinermi oqartussaasut) inatsisit inatsisiliortunit (Inatsisartut) aalajangersarneqartut atuuttut malillugit suliaminnik ingerlatsinersut Ombudsmandi Inatsisartut sinnerlugit nakkutilliinermik ingerlataqarmat.

Ombudsmandili Inatsisartut Ombudsmanderigaluarlugu Inatsisartut assersuutigalugu suliamik aallartitseqqullugu imaluunniit suliami aalajangersimasumi isornartorsiueqqullugu isornartorsiueqqunaguluunniit Ombudsmandi peqqusinaanngilaat. Ombudsmandi arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngilaq; tamanna ingerlatsinermi oqartussaasut Ombudsmandimit nakkutilliivigineqartussat aammalu Inatsisartut eqqarsaatigalugit atuulluni. Taama Inatsisartunut attuumassuteqannginnerup Ombudsmandip misissuineri oqaaseqaataalu

naalakkersuinermik ingerlataqartunik tunngaveqarnatillu sunnersimaneqannginnissaat qulakkiissavaa, taamaalillutillu Ombudsmandimut naammagittaalliuutit suliamik ilisimasaqartunit aammalu arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngitsunit qaqugukkulluunniit suliarineqartarnissaannik innuttaasunut qulakkeerutaalluni.

Ombudsmandi pillugu inatsisip nutarterneqarnera.

Namminersornerullutik Oqartussat namminneq Ombudsmandeqalermatali ullumikkut ukiut 15-it sinnerlugit ingerlareerput. Maleruaqqusat marluk Ombudsmandip ingerlatsineranik maleruagassiisut taamanili allanngortinneqanngillat. Taamaattumik inatsisitigut tunngavigineqartup nutarterneqarnissaa maanna pisariaqartinneqalersimammat pissusissamisuginnarpoq.

Inatsisissatut siunnersuutip kingunerisaanik allannguutissat taakkunungalu tunngavigineqartut saqqummiussisummi inatsimmullu nassuiaatini erseqqinnerusumik nassuiarneqarput.

Allannguutit taakku ilarpassui Ombudsmandip ingerlataanut maleruagassiornissamik ersarinnerulersitsinissamillu taamaallaat siunertaqarput. Allannguutit allat naapertuutinngitsunik apeqqutinillu nalornissutaasunik Ombudsmandip maannamut ingerlatsinermini paasisaanik iluarsinissamik siunertaqarput. Kiisalu allannguutini arlalinni Folketingip Ombudsmandianut maleruagassatut tunngavigitinneqartunut allannguutit assigisaat isumassarsiffigineqarput².

Soqutiginaaatilittulli maluginiagassaq tassaavoq Naalagaaffiit Peqatigiit naalliutitsisarneq allatullu peqqarniingartumik, inuppalaanngitsumik imaluunniit nikanarsaataasumik pinnittarneq imaluunniit pillaasarneq akiorniarlugit isumaqatigiissutaannut nammineq piumassuseq malillugu ilannguffigineqarsinnaasumut Kalaallit Nunaata peqataalernera aallaavigalugu Ombudsmandip suliasai amerlimmata.

Naalliutitsisarneq pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat Naalagaaffiit Peqatigiit 1984-imi ataatsimeersuarneranni akuerineqarpoq. Naalagaaffeqatigiinneq tamaat sinnerlugu Danmarkip isumaqatigiissut 1987-imi atuutilersippaa.

Isumaqatigiissutip malinneqarneranik kiisalu naalliutitsisarneq akiorniarlugu pinaveersaartsinermi suliniutinik il.il. nakkutilliineq nukittorsarniarlugu isumaqatigiissummut ilassut nammineq piumassuseq malillugu ilannguffigineqarsinnaasoq Naalagaaffiit Peqatigiit 2002-mi ataatsimeersuarnerminni akuersissutigaat.

Immikkut ilisimasalinnik (Naalagaaffiit Peqatigiit Naalliutitsisarneq pillugu suleqatigiissitaliaat) arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngitsunik inuttalimmik naalagaaffinni peqataasuni isumaqatigiissutip atuutsinneqarneranik nakkutilliisussamik naalliutitsisarneq pillugu isumaqatigiissut naapertorlugu suleqatigiissitaliortoqarpoq.

² Folketingip Ombudsmandia pillugu inatsisikkut nr. 473-ikkut, 12. juni 1996-imeersukkut allannguutit taakku ingerlanneqarput.

Naalagaaffiit peqataasut suliassaqarfimmi iluanni isumaqatigiissutip atuutsinneqarnera pillugu suleqatigiissitaliamut nalunaarusiortarnerisigut tamanna pingaartumik pisarpoq.

Ilaatigut Naalagaaffiit Peqatigiit pinaveersaartitsinerup suleqatigiissitaliaa naalagaaffinni peqataasuni nakkutilliiartorsinnaatinneqartoq aqutigalugu kiisalu naalliutsitsisarnermik pinaveersaartitsinermut il.il. ingerlatsivimmik *nuna tamakkerlugu* atuuttumik toqqaanissamik nalagaaffiit peqataasut pisussaaffilernerisigut isumaqatigiissutip atuutsinneqarnissaanik nakkutillineq isumaqatigiissummut ilassutikkut nukittorsarneqarpoq.

Isumaqatigiissummut ilassutip atortuulersinneqarnissaanut Kalaallit Nunaata peqataalernissaanik siunnersuut Kalaallit Nunaanni upernaakkut 2004-mi sularineqarpoq akuersissutigineqarlunilu. Siunnersuut pillugu Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani ataatsimiititaliap ilaatigut ima oqaaseqaateqarpoq:

” Naalliutsitsisarneq, naakkittaanneq nikanarsaasarnelru ajoraluartumik qangaanerusoq taamaallaat atugaanngillat. Tamakku ullutsinni aaqqissuulluakkamik naqisimannilluni pissaanermik tigumminnittunit atorneqartarput ajoraluartumillu naalagaaffinnit nutaalerisunit piffissamit piffissamut aamma atorneqartarlutik. Tamat oqartussaaqataaffiini nunani killerni ingerlalluurtuni inuit oqartussaafillit naakkittaatsumik nikanarsaataasinnaasunilluunniit inunnut aalajangersimasunut inunnuluunniit ataasiakkaanut ilaatigut pissusilersortarsimapput, ilaannikkut neriutissaarunnermit iliuuseqarnerusarluni ilaannikkullu allat naalliunnerinut suusupaginninnerusarluni. Apeqqut una pillugu nuna sunaluunniit ajornartorsiummik isiginngitsuusaaginnarsinnaanngilaq.

Kalaallit Nunaat nikanarsaataasinnaasunik iliuusaasartunut sakkortuumik akerliuvoq, taamaattumillu naalliutsitsisarnermut allatullu inunnut naakkittaatsumik pissusilersornermut maleruqqusaq ataatsimiititaliap akerliunini oqaatsit iliuutsillu atorlugit ilalernartilluarpa.”

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani 2004-meersumi allassimavoq nunatsinni pinaveersaartitsineq Folketingip Inatsisartullu ataanni ombudsmandeqarfiit oqartussaaffiini isumagineqassasoq taamanili naatsorsuutigineqareersoq.

Tamatumunnga pissutaavoq ombudsmandeqarfiit suliffeqarfittut tunngavissat pisinnaatitaaffiillu pigereermatigit, tassa nunatsinni pinaveersaartitsisut suliassat isumagisassaat ombudsmandeqarfiit suliassaasa annertuumik assigimmatigit.

Folketingip Ombudsmandiata Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu pisinnaatitaaffii tassatuaapput naalagaaffiup ingerlataanut tunngasut, tassunga ilanngullugit politeqarneq aammalu pinerluuteqarsimasunik isumaginninneq. Aamma danskit paarnaarussiviini kalaallit paarnaarussat aammalu kalaallit tarnimikkut nappaatillit (eqqartuunneqarsimasut) Danmarkimiittut ilaatinneqarput.

Inatsisartut Ombudsmandiata pisinnaatitaaffiinut ilaapput kiffaanngissusiagaasimasunut inissiisarfii inissiisarfiusinaasulluunniit allat naalagaaffimmut atanngitsut. Tassa imaappoq Namminersorlutik Oqartussat ataani inissiisarfii, Kalaallit Nunaanni kommunit ataanni inissiisarfii kiisalu inissiisarfii namminersortunit aqunneqartut.

Ombudsmandip ingerlataanut inatsisitigut tunngavigisaq allanngoqqaarnagu nuna tamakkerlugu pinaveersaartitsinermi suliassanik Inatsisartut Ombudsmandiat tamakkiisumik

isumaginneqqullugu peqquneqarnissaa periarfissaqanngilaq. Tamanna aamma pissutaalluni ombudsmandi pillugu inatsisip nutarterneqarnissaa maanna pisariaqalersimavoq.

Taamaalilluni inatsisissatut siunnersuutip matumani pineqartup akuersissutigineqarnerata Ombudsmandip ingerlataasa maleruagassatigut tunngavigisaannik pisariaqartinneqartumik nutarterineq kisiat kingunerissanngilaa, tamatumali peqatigisaanik Naalagaaffiit Peqatigiit naalliutsitsisarneq pillugu isumaqatigiissutaannut ilassummut nammineq piumassuseq malillugu ilannguffigineqarsinnaasumut Kalaallit Nunaata ilanngunneratigut pisussaaffiit atuutsinneqalernerannik kinguneqassalluni. Tamanna Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamit tikilluaqquneqarpoq.

Siunnersuut akuersissutigineqassasoq Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup inassutigaa.

Taama oqaaseqarluni Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Harald Bianco,
Siulittaasoq
Inuit Ataqatigiit

Isak Hammond
Inuit Ataqatigiit

Justus Hansen
Demokraatit

Akitsinnguaq Olsen
Siumut

Kim Kielsen
Siumut